

delse derpaa. Thi det kan ikke nægtes, at naar man paa adskillige Omraader har kunnet gennemføre en virksom Kontrol under Krigen, har det netop været, fordi disse Omraader i Forvejen var organiserede under Stordriften. I Fortsættelse af Drøftelse af Punkt 1 kommer Overvejelserne under Punkt 2 om Statens Overtagelse af en Række Virksomheder. Jeg har allerede karakteriseret vor Stilling dertil. Dette Spørgsmaal ligger længere ude i Fremtiden og vil efter mit Skøn kun komme til at foreligge som en Opgave for den praktiske Politikk, hvis de andre Udveje, som jeg har nævnt, skulde glippe.

Kan jeg saaledes betinget tilraade at underkaste Forslaget til Beslutning en velvillig Behandling, er det et andet Spørgsmaal, om den anviste Vej dertil er den rette. Der maa jeg give Ordføreren for Venstre (Klaus Berntsen) Ret. Jeg tror ikke paa Muligheden af at nedsætte en saadan Kommission paa dette Tidspunkt af en Rigsdagssamling og en Rigsdags Liv. Jeg gaar ud fra, at Forslaget henvises til et Udvalg. Der kan dette Spørgsmaal drøftes nøjere. Men for øvrigt forekommer Sagen mig saa stor og omfattende, at der neppe i denne Samling kan tænkes at blive tilstrækkelig Tid til en blot nogenlunde grundig Drøftelse deraf. Hele dens Karakter henviser den til Fremtiden, altsaa ikke til Fredericiagade, men til Christiansborg. Der vil de store Spørgsmaal, der staar i Forbindelse med denne Sag, utvivlsomt komme til at beskæftige os, samtidig med at de kommer til at beskæftige hele den økonomisk interesserede Verden, naar Krigen en Gang er forbi, og da vil det radikale Venstres Stilling blive efter de Hovedlinier, som jeg her i korte Træk har angivet.

Fraenkel: Det gaar med det foreliggende Forslag til Beslutning som med saa mange andre, der fremsættes af det socialdemokratiske Parti, og som tager Sigte paa de vigtigste Spørgsmaal i Udviklingen, at det er saaledes affattet, at man først maa spørge om, hvad egentlig Meningen er med det. Hvis man læser den første Linie i Forslaget, at „Kommissionen skal undersøge Kapitalens og de monopolagtige Bedrifter uheldige Indflydelse paa de sociale Forhold her i Landet“, maa man spørge: Hvad er Meningen? Gaar man ud fra, at monopolagtige Bedrifter er noget, som udelukkende hænger sammen med, hvad man kalder det kapitalistiske System, har man en forkert Mening. Thi de værste

monopolagtige Bedrifter paa Privathænder, som Verden overhovedet har set, har netop været fremme i den før-kapitalistiske Periode. Hvis man her havde brugt dette Faktum som Fodstykke, vilde man have staaet sikkert og fast, saa var der noget historisk givet, man virkelig kunde henvise til. Jeg ved ikke, om Forslaget skal forstaaes saaledes. Det kan ogsaa forstaaes paa anden Maade, nemlig saaledes, at Genstanden for Kommissionens Undersøgelse er for det første det kapitalistiske System og dernæst de monopolagtige Bedrifter. Hvis Meningen er den, er Forslaget ikke meget meningsfuldt affattet, fordi de monopolagtige Bedrifter hører ind under Undersøgelsen af Kapitalismen, og skal man undersøge Kapitalismen, kan man ikke nøjes med, som Ordføreren gjorde det, at opregne de Synder, som Kapitalismen efter hans Mening har paa sin Samvittighed, man maa gøre den samme Indrømmelse, som det ærede Medlem fra Bogense (Gunnar Fog-Petersen) gjorde overfor de monopoliserede Bedrifter, man maa sige, at de gør godt, men de gør ogsaa Skade, vi maa have Klarhed over begge Dele.

Jeg vil spørge den ærede Ordfører for Forslagsstillerne (Hans Nielsen [Skanderborg Amts 1ste Valgkreds]), hvorledes han tror, det vilde have været muligt at underholde det stigende Antal Mennesker i den civiliserede Verden paa den stigende Lefevod, paa hvilken de underholdes, saafremt man ikke havde haft det kapitalistiske System. Det ærede Medlem vil maaske svare mig: Hvis man havde haft det socialistiske System, var de blevet underholdt endnu meget bedre. Det tror jeg nu ikke. Under alle Omstændigheder skylder det ærede Medlem Beviset derfor, og det ærede Medlem vil ikke være i Stand til at føre noget Bevis, for en socialistisk Stat i den Forstand, som det ærede Medlem vil kunne mene det, har man endnu ikke haft. Man har haft en vis Grad af Statssocialisme, og den har ikke virket heldigt.

Naar man tænker sig, at i 1780 var der her i Landet 800,000 Mennesker — det var alt, hvad der den Gang kunde leve paa det Stykke Jord, der hedder Danmark — og i 1916 var der 3 Millioner Mennesker, er der allerede deri en meget betydelig Forskel med Hensyn til de Krav, som Ernæringen og Underholdet af Menneskene stiller til Produktionen, men Kravet stiger mangefold derved, at Lefevoden fra den Gang til nu er hævet kolossalt. Vil man have en Maalestok herfor, kan